

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Lausuntoyhteenvedo
23.11.2023

VN/26038/2023

Lausuntopyyntö 11.10.2023

LAUSUNTOYHTEENVETO

luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi takautuvasti maksettavasta sähköhyvityksestä annetun lain muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi takautuvasti maksettavasta sähköhyvityksestä annetun lain muuttamisesta. Lausuntoaika oli 11.10.2023-26.10.2023. Lausuntoja saatiin yhteensä 10 kappaletta. Lausunnon antoivat:

Viranomaistahot:

Oikeusministeriö
Valtiovarainministeriö
Energiavirasto
Valtiokonttori
Verohallinto

Etujärjestöt:

Energiateollisuus ry
Kuluttajaliitto ry
Suomen Omakotitaloliitto ry
Suomen Sähkökäyttäjät ry
Suomen Yrittäjät ry

Yleinen lausuntopalaute

Hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia tuettiin yleisesti.

Valtiokonttori pitää esitettyjä muutoksia kokonaisuudessa tarpeellisina sekä välttämättöminä keinoina turvata y-tunnuksella sähkösopimuksen rekisteröineiden kuluttaja-asiakkaiden Energiavirastolle tekemien hakemusten tosiasiallinen käsittely sekä kyseisten hakemusten perusteella maksettujen sähköhyvitysten korvaaminen sähköyhtiöille.

Energiavirasto pitää tärkeänä, että lakia muutetaan työ- ja elinkeinoministeriön ehdottamalla tavalla.

Energiateollisuus ry pitää esitettyä määräaikojen pidentämistä aiheellisena ja kannattaa ehdotettua muutosta.

Suomen Yrittäjät ry katsoo, että sähköhyvityslain voimassaolon kohtuullinen jatkaminen on perusteltua tilanteessa, jossa sähköhyvityksiä olisi jäämässä maksamatta tai niiden maksattamisessa on korjaamattomia virheitä.

Suomen Omakotiliitto ry näkee, että ehdotuksen tavoite lain voimassaoloajan jatkamisesta 30.6.2024 asti, jotta Energiavirastolle lähetetyt hakemukset ehditään käsittelemään, tekemään päätökset ja huolehtimaan sähköhyvityksen maksamisesta, on tarpeen.

Suomen Sähkönkäyttäjät ry katsoo, että jo päätetyt määräaikaiset tuet eivät saisi jäädä hallinnollisten seikkojen vuoksi toteutumatta, ja näin on kohtuullista jatkaa laissa olevaa määräaikaa hieman asian loppuun saattamiseksi. Suomen Sähkönkäyttäjät ry tukee ehdotettua lainmuutosta siinä muodossa kuin se oli hallituksen esityksen luonnoksessa esitetty.

Kuluttajaliitto ry kannattaa hallituksen esityksen luonnoksessa esitettyjä muutoksia, ja katsoo, että hakemusten käsittelylle ja asioiden perusteelliselle selvittämiseksi on syytä varata riittävästi aikaa, jotta kaikki hyvitykseen oikeutetut kuluttajat saavat oikeutensa toteutetuksi. Kuluttajaliitto ry huomauttaa, että määräaikojen pidentäminen ei saisi kuitenkaan johtaa siihen, että käsittelyajat venyvät kohtuuttoman pitkiksi kenenkään kohdalla.

Säännöskohtaiset huomiot

Valtiokonttori pitää sähköhyvityslain 6 §:n 4 momenttiin lisättäväksi esitettyä määräaikaa loppukäyttäjän Energiavirastolle tekemille hakemuksille riittävänä ottaen huomioon, että alkuperäisen lain voimassaolo päättyy 31.12.2023. Näin ollen ei Valtiokonttorin mukaan voida pitää odottamattomana, ettei virheen korjaamista koskevia hakemuksia voi tehdä enää pitkään lain alkuperäisen voimassaolon päätymisen jälkeen.

Valtiokonttori katsoo, että vaikka hakemusmääräaikojen ja korvausten maksatusaikataulun pidentäminen yli puolella vuodella alun perin suunnitellusta sitoo resursseja niin sähköyhtiöissä kuin sähköhyvityksiä käsittelevissä viranomaisissakin ennakoitua kauemmin, esitettyjä määräaikojen pidennyksiä voidaan kuitenkin pitää tarpeellisina toimina asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi. Määräaikojen pidentäminen voidaan Valtiokonttorin näkemyksen mukaan pitää tarpeellisena myös siksi, että sähköyhtiöiden korvaushakemukset voisivat jatkossakin koskea vain sähköhyvityksiä, joiden maksua koskeva sähköenergialasku on lähetetty loppukäyttäjälle ennen korvaushakemuksen jättämistä.

Energiavirasto kannattaa lain 6 §:n muuttamista työ- ja elinkeinoministeriön esittämällä tavalla. Lakimuutos on viraston mukaan tarpeellinen sen varmistamiseksi, että Energiavirasto ehtii käsitellä kaikki hakemukset nyt säädettäväksi esitetyssä määräajassa ja, että sähköyhtiöt ehtivät myös tekemään hakemuksensa Valtiokonttorille lain 8 §:n mukaisessa määräajassa. Energiavirasto katsoo, että määräajan

asettaminen 15.1.2024 mahdollistaa sen, että Energiavirasto saa käsiteltyä tähän mennessä saapuneet hakemukset kevääseen 2024 mennessä, ilman että hakemuksia saapuu vielä lähellä sähköhyvityslain 8 §:ään ehdotetun määräajan päättymistä. Samalla Energiavirasto katsoo, että loppukäyttäjillä on jo tähän mennessä ollut riittävä aika jättää hakemus Energiavirastolle ennen lain muutoksen voimaantuloa. Ottaen huomioon myös sen, että vaatimus virheen korjaamisesta on tullut tehdä ensisijaisesti sähköyhtiölle laissa tarkemmin säädettyssä määräajassa, ei nyt ehdotetun lakimuutoksen voida Energiaviraston näkemyksen mukaan katsoa aiheuttavan riskiä myöskään siitä, että loppukäyttäjä menettäisi oikeuden sähköhyvityksen hakemuksen jättämiseen nyt asetettavan määräajan johdosta.

Valtiokonttori näkee, että esitetyllä rajauksella sähköyhtiöiden velvollisuuteen toimittaa Valtiokonttorille sähköhyvityksen maksatusajan tilinpäätöstietoja ehkäistään toisaalta jälkitarkastustoimien tarpeeton venyminen vuodelle 2025. Esitetyllä rajauksella ei Valtiokonttorin näkemyksen mukaan olisi myöskään heikentävää vaikutusta Valtiokonttorin suorittamien korvausten laillisuusvalvontaan, sillä Valtiokonttori voi vuoden 2024 aikana maksaa sähköyhtiöille korvauksia ainoastaan Energiaviraston antamiin päätöksiin perustuvista sähköhyvityksistä.

Lisäksi Valtiokonttori näkee viranomaisten väliseen tiedonvaihtoon liittyvien perusteiden käsittelyn hallituksen esityksessä toimintaa selkeyttävänä.

Energiavirasto pitää erityisen tärkeänä lakiehdotuksen 8 §:n muuttamista nyt ehdotettuun muotoon. Johtuen hakemusten suuresta määrästä ja niiden käsittelyyn kuluva merkittävästä ajasta johtuen, Energiavirasto on katsonut käytännössä mahdolltomaksi sen, että hakemukset olisi käsitelty alkuperäisesti säädettyyn määräaikaan 31.10.2023 mennessä. Jatkamalla sähköyhtiöille säädettyä määräaika korvaushakemusten tekemiselle Valtiokonttorille 31.5.2024 saakka mahdollistetaan Energiavirastolle tarvittava aika käsitellä kaikki saapuneet hakemukset määräaikaan mennessä hyvää hallintotapaa noudattaen ja samalla varmistaen sen, että sähköyhtiöt voivat hakea edelleen maksamiinsa sähköhyvityksiin korvaukset valtiolta.

Energiavirasto huomauttaa, että vuoden 2023 keväällä maksettujen sähköhyvitysten joukossa voi olla sellaisia tapauksia, joissa sähköhyvityksiä maksetaan edelleen asiakkaalle tulevilla sähköenergialaskuilla, johtuen kevään ja kesän alhaisista sähköhinnoista ja vastaavasti viime talven korkeiden sähkön hintojen takia loppukäyttäjille syntyneistä korkeista sähköhyvityksistä. Tällöin voi viraston näkemyksen mukaan aiheutua tilanne, jossa ilman Energiaviraston päätöstäkin sähköyhtiö voi joutua maksamaan loppukäyttäjälle sähköhyvitystä nyt säädetyn määräajan 31.10.2023 jälkeen. Energiavirasto huomauttaa, että nyt ehdotettu lakimuutos ei kuitenkaan mahdollistaisi sähköyhtiötä hakemaan korvauksia kyseisten sähköhyvitysten maksamisesta Valtiokonttorilta 31.10.2023 jälkeen.

Suomen Omakotiliitto ry pitää lähtökohtaisesti hyvänä, että päätetään selkeä aikaraja, jonka puitteissa kuluttajat voivat tehdä hakemuksen Energiavirastolle, jotta kuluttajat osaavat ryhtyä tarvittaviin toimiin. Suomen Omakotiliitto ry kuitenkin huomauttaa, että uudesta määräajan päätöksestä tulee viestiä aktiivisesti kuluttajille käyttäen eri viestintäkanavia, jotta kuluttajat saavat tiedot asiasta, mihin mennessä

hakemus tulee hakea ja mihin mennessä päätökset tehdään ja korvaukset maksetaan.

Valtiovarainministeriö pitää kannatettavana, että Energiaviraston resurssitarve voidaan kattaa sähköhyvityksen toimeenpanoon osoitetuilla määrärahoilla.

Muutosehdotukset

Valtiovarainministeriö ja Verohallinto huomauttavat, että sähköhyvityslain säätämisen yhteydessä tuloverolakiin väliaikaisesti lisätyn uuden 92 e §:n (sähköhyvityksen verovapaus) olisi tarkoituksenmukaista olla voimassa niin pitkään kuin sähköhyvityksiä voi tulla maksettavaksi. Valtiovarainministeriö esittää, että tuloverolain 92 e §:n voimassaoloa on tarpeen jatkaa vuoden 2024 loppuun.

Energiavirasto katsoo, että koska sähköhyvityslakia ehdotetaan muutettavan siten, että laki on voimassa 30.6.2024 saakka, ja koska lakiehdotuksen 6 ja 8 §:t tulevat käytännössä jatkamaan Energiavirastolle asetettujen tehtävien hoitamista vähintään 30.6.2024 saakka, jolloin kaikki sähköhyvitykset on tullut maksaa sähköyhtiöille, tulisi Energiavirastosta annetun lain 1 §:n 20 kohdan voimassaoloa, siltä osin kuin kyse on sähköhyvityslaissa säädetyistä tehtävistä, jatkaa 30.6.2024 saakka.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että Valtiokonttorilla on lyhimmillään vain kuukausi aikaa käsitellä edellä mainitut täydentävät korvaushakemukset. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan laissa säädettäväksi ehdotettu käsittelyaika vaikuttaa sangen lyhyeltä ottaen huomioon, että viranomaisen voi esimerkiksi olla tarpeen pyytää hakijaa täydentämään hakemusta.

Muut huomiot

Lausunnoissa korostuivat yleiset huomiot sähkömarkkinoiden toiminnasta sekä kriiseihin varautumisesta.

Suomen Yrittäjät ry katsoo olevan tärkeää, että kriiseihin valmistautuminen olisi sellaisella tasolla, että markkinoita vääristäviä, kalliita tai heikosti kohdentuvia tukimalleja ei tarvitsisi rakentaa ilman riittävää harkintaa ja vaikutusten arviointia. Suomen Yrittäjät ry huomauttaa, että vastaavien tukitoimien kohdentumista ja toimivuutta olisi hyvä tarkastella jatkossa kriittisesti ennen lain hyväksymistä. Lisäksi tulisi pyrkiä mahdollisuuksien mukaan myös tukien oikeudenmukaisempaan jakautumiseen. Suomen Yrittäjät ry nostaa esiin ongelmana toteutuneessa sähköhyvitysmallissa sen, että yrittäjät ja toiminimet joutuivat eriarvoiseen asemaan sen mukaan, ovatko he solmineet sähkösopimuksensa y-tunnuksella vai henkilötunnuksella, sekä hyvityksen osittaisen päällekkäisyyden muiden, aiemmin päätettyjen sähkötukien kanssa. Suomen Yrittäjät ry katsoo myös olevan valtiontalouden näkökulmasta haasteellista, että tukitoimia ei kyetä paremmin kohdistamaan tahoihin, joilla on suurin tukitarve.

Suomen Sähkökäyttäjät ry toivoo hallituksen keskittyvän jatkossa yhä ponnekaammin korkeiden hintojen ehkäisyyn ennalta, mikä tarkoittaisi sähkön hinnan perustana olevan markkinamallin epäkohtiin puuttumista. Tämä vähentäisi Suomen

Sähkönkäyttäjät ry:n mukaan tarvetta kompensoida korkeita hintoja. Suomen Sähkönkäyttäjät ry kannustaa hallitusta priorisoimaan hallitusohjelmassa olevien sähkömarkkinoiden kehittämiseen liittyvien tavoitteiden toteuttamista, ensisijaisesti: (i) Vaikuttaminen kansallisesti, pohjoismaisella tasolla ja EU-tasolla sähkön hinnoittelumekanismin kehittämiseen arjen kustannusten ja oikeudenmukaisuuden kannalta oikeaan suuntaan, sekä (ii) sähkön tukkumarkkinoiden hintakaton alentamisen aktiivinen edistäminen EU:n sähkömarkkinasäätelyssä 1 000 eur/MWh tasolle.

Suomen Omakotiliitto ry pitää tärkeänä, että Suomi toimii hallitusohjelman mukaan ja on aktiivinen toimija sähkömarkkinoiden kehittämiseksi, jotta jatkossa ei synny vastaavia kohtuuttomia tilanteita kuluttajille. Samoin Suomen Omakotiliitto ry:n mukaan tulee luoda ennakoon tarvittavat mekanismit sosiaalisen oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi kriisitilanteissa.

Kuluttajaliitto ry peräänkuuluttaa ministeriötä ja hallitusta kiinnittämään huomiota toimiin, joilla puututtaisiin sähkömarkkinoiden markkinamalliin ja varmistettaisiin, ettei talvea 2022-2023 vastaavia tilanteita pääsisi syntymään, ja että yllättävien hinnannousujen varalle olisi olemassa jo valmiina mekanismit, joilla kaikkein heikoimmassa asemassa olevia kuluttajia voitaisiin tarvittaessa oikein kohdennetusti tukea.